

וגם בניקוד הכשילו המעתיקים לא פעם, ע"י אי הבנת תחטעמה, כמו בברכות מ"ח ב: ת"ר מניין לברכת המזון מן התורה כו' הרי אומר (שמות כ"ג) ובירך את לחמך ואת מימך, אל תקרי ובירך אלא וברך כו', אשר להבנה השטחית יתראה כאלו כתיב במקרא ובירך מלא בירך, בעוד שבאמת לא כן הוא, אך הכוונה אל הקרי וברך אלא וברך, שזהו צו לאדם.⁵

ושם ג"א ב: אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש שנאמר ובירך פרי בטנך, פרי בטנה לא נאמר אלא פרי בטנך וכו', והנה כל הפרשה נאמרה בנוכח ומפליא לדרוש אשר לא כתיב פרי בטנה, בנסתר, ברור שהנוסחה הנכונה היא פרי בטנך לא נאמר אלא פרי בטנך, שאחרי אשר האם היא הרה ויולדת הרי היה צריך להסב הברכה עליה ולכתוב פרי בטנך, נוכח ללשון נקבה, והנה כתיב פרי בטנך בל"ז, להורות שעיקר הברכה על פרי בטנו של איש, המעתיק בהיות לפניו פעמים אלו האותיות "בטנך" בלי ניקוד לא הבין דיוקם ולכן התחכם לתקן והגיה פרי בטנה לא נאמר כו'.

וכן בנזיר ג' ע"א: הריני כזה הרי זה נזיר, והקשו: נהי נמי דתפוס בשערו הריני כזה לא אמר, אמר שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו, וראה בתוס' שם (ב' סע"ב) שתמהו הרי מבואר במתניתין שכן אמר "הריני כזה" וברור כי הקושי התהווה ע"י חסרון ניקוד, שבמשנה צריכים לנקד "הריני כזה" והקשו בגמרא "הריני כזו (בחולם) לא אמר" ר"ל אם היה כוונתו על השער היה לו לומר הריני כזה, כי בלשון משנה "שער" היא לשון נקיבה כמו שנקטו "שתי שערות", וראה בשרשי הרד"ק שמשפט ל"נ לומר כזה, ואחרי שלא אמר כזה הרי אינו תולה בשערות, ולכן אמר שמואל דמיירי כשהיה נזיר עובר לפניו ואמר כזה היינו כהאיש העובר —.

וראוי להעיר כי לפעמים שנו חכמים מלשון הכתוב לאשר במבטא היה מקום לסעות בהתחלפות ההברה, כמו שנקטו הרבה פעמים תחת "לא" תיבת "בל" בכדי שלא להחליף עם "לו" ראה שבת קכ"ט א בל תשחית, בעירובין ק' ע"א בל תוסיף ובל תגרע, בפסחים ה' ע"ב בל יראה ובל ימצא, שם כ"ח א בל תותירו, שם ע"ב בל תאכלו (עליו) חמץ, בראש השנה ד' ע"א בל תאחר, בקדושין כ"ט א בל תקיף, בנדרים ג' ע"א בל יחל, בבבא מציעא קי"א בל תעשוק, בל תגזול ובל תלין,

הש"ס שלנו חולק על ספרים שלנו שכתוב בהם מעבירם וכן מצינו בירושלמי בשמשון כר, ועל זה תלה רבינו הגר"ע איגרי הערה ארוכה ופרט כמה וכמה שינויים בתלמוד ומדרש והמסורה (וסדרתי חוברת מיוחדת לברר אמתת הכוונה בהרבה מהדוגמאות שהובאו), ראה בספרי המקרא והמסורה מחקר יב, מש"כ בס"ד.

5. ראה הגהות הג"ר יעב"ץ ברכות י' ע"א ד"ה חטאים כתיב קרי ביה כו'.

ובתמורה ו' ע"ב בל תקריבו בל תקדישו, בל תשחטו, בל תזרקו, בל תקטירו וכאלה, שכל אלו הם שרידי למודם על פה שדייקו בלשונם בכדי שלא להחליף „לא" ב„א", ובהגהותי בגליוני תלמוד בבלי ירושלמי ומדרשים הערתי על כמה מאמרים בלתי מובנים לנו המורגלים ללמוד מתוך הספר והמה שרידי הלימוד על פה.

יח. כהנא מסייע כהנא

500.50

רבינא משמיה דרבא אמר אם אשת כהן היא אינה חולצת כו', אמר ליה רב משרשיא לרבינא שריתוה יהא רעוא דתשתרו אף תרבא. יבמות ל"ז רע"א

אמרת רב משרשיא זו היא כחידה סתומה, מלבד מה שאין שום יחס בין אותה ההלכה בתנאי קדושין לבין איסור אכילת חלב, הנה להכרעה זו הן יש מקום להיתרא על יסוד דעת תורה, בעוד שחלב הרי הוא איסור גמור, ואיך יתכן לומר כי השתמש בכחה דהתירא במקום שהרשות נתונה יבא להתיר גם איסור תורה?

ואמנם ידענו שממדת החכמים היא לומר „כהנא מסייע כהנא" ראה עירובין ק"ה א, וכן אמר רב כהנא הואיל ושמעתתא דכהני היא אימא בה מילתא שם ח' ע"ב¹, והכהנים דורשים מקרא זה לעצמם ערכין ד' ע"א, וכעין שאמרו רבי דאטי מדוד מהפך ודריש בזכותיה שבת נ"ו א, כן גם שמואל שהיה כהן ראה מגילה כ"ב א, וכאשר מצינו שר' יהושע בן לוי סייע לווי ירושלמי מעשר שני פ"ה ה"ה, וכן הכא רבא הכהן בא לסייע כהנא² שאם אשת כהן היא אינה חולצת, אולם מה ענין וסרך איסור יש בדבר זה עד שיגרור כי יתיר כמו כן תרבא?

פתרון חידה זו נמצא כשנשים לב לדברי רבותינו בחולין מ"ט א שאמרו חלב שעל גבי קיבה כהנים נהגו בו היתר כו' ישמעאל שאמר משום אבותיו וסימנך

1. הסגנון יוכיח כי רב כהנא זה כהן היה, וראה בירושלמי ראש השנה פ"ב ה"ו ומדרש שמואל רפ"ו רב כהנא הוה קאים ומצלי והוה ר' חייא בר אבא קאים מצלי קודמוי כו', אמר ליה (רב כהנא לרחב"א) לית רבי ידע דאנא ממשפחת עלי קא אתי כו', ועיין תוס' פסחים מ"ט רע"ב ד"ה א"ר כהנא אי לאו דנסיבי כהנתא לא גלאי וש"ג, ומפליא אשר כתב הש"ך בחו"מ סי' תי"ט סק"ג דלא מצינו בשום מקום דרב כהנא היה תלמידו דרבא, אלא משמע בכמה דוכתי דר"כ היה תלמידו דרב וכו', ובאמת מצינו גם אמורא בשם רב כהנא שהיה מתלמידי רבא ראה כתובות ס"ג א, בבא קמא מ"א ב, ונדה ס"ו ב, ויבואר ברצ"ה בפנ"ע כי חמשה אמוראי היו בעלי זה השם.

2. ראה מחקר כ, עמ' צו, הערה 1.